

VEŠTAČKA INTELIGENCIJA, MEDIJI I NOVINARSTVO: IZMEĐU DOBROG SLUGE I LOŠEG GOSPODARA

Boban Tomić

Visoka škola za komunikacije, Beograd
ORCID not available

Predrag Đ. Bajić¹

Univerzitet Union – Nikola Tesla, Fakultet za sport
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8022-6477>

DOI: 10.5937/cm19-48811

Sažetak: Sve intenzivniji razvoj alata i mogućnosti koje pruža generativna veštačka inteligencija utiče na medije i novinarsku praksu, uz tendencije ka drastičnoj promeni strukture medija, pa čak i celih medijskih ekosistema. Upotreba alata generativne veštačke inteligencije u medijskoj produkciji, ali i ostalim srodnim profesijama, može doneti značajne koristi u procesu prikupljanja podataka, obrade i provere činjenične građe, tehničkog doterivanja teksta, kreiranju naslovnih blokova i u drugim segmentima, kao i da pomogne u generisanju i promociji na društvenim mrežama prethodno kreiranih autentičnih novinarskih sadržaja. Ipak, potrebno je uvek da se ima u vidu da je iza svega ljudski input, odnosno da veštačka inteligencija nije kreator nečega potpuno novog, već obrađenog na osnovu dostupnih podataka i informacija koje je ranije u onlajn sisteme pohranio čovek, što govori o njegovoj i dalje neizostavnoj ulozi u tim procesima. Sa druge strane, nalazi se niz ograničenja, kao i potencijalnih opasnosti kada je reč o beskrajnom broju mogućnosti zloupotreba veštačke inteligencije, što dovodi do neophodnosti što temeljnijeg regulatornog okvira kojim će biti uređena ova oblast, ne samo zbog potencijalne opasnosti da veštačka inteligencija nadvlada čoveka, već uopšteno zbog uspostavljanja reda u jednu novu ljudsku praksu koja svojim potencijalima i kapacitetima nadmašuje prethodne. Zbog svega toga je neophodno otvoriti pitanja iz domena etike, regulacije i samoregulacije, kao i medijske pismenosti.

¹ Kontakt sa autorom: predrag.bajic@fzs.edu.rs

Ključne reči: veštačka inteligencija, nove tehnologije, komunikologija, mediji, novinarstvo, medijska etika, intelektualna svojina, medijska pismenost.

1. Uvod

Tehnološki rast i razvoj odavno su postali ključna odrednica savremenog društva, a efekti i posledice istraživanja i inovacija u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija, bilo da je reč o hardverskim ili softverskim dostignućima, sve snažnije se ogledaju u poslovnim praksama i svakodnevnim životima ljudi. Tako i na poslovanje savremenih medija na ovim prostorima utiču tehnološko-razvojni faktori, a „među njima posebno mesto i najveći uticaj ima razvoj informaciono-komunikacionih tehnologija na kojima počiva najveći deo materijalne i tehničke baze za poslovanje savremenih medija” (Tomić, 2017: 73). U tom smislu, može se govoriti o sveprisutnosti, pa čak i svojevrсноj „totalitarizaciji” informaciono-komunikacionih tehnologija nad svim ostalim „branšama” i granama ljudske delatnosti, pa i dalja promišljanja idu ka horizontu očekivanja u tom segmentu, što mogu biti neka nova rešenja, šanse i izazovi, pa tako i iskustva mogu biti i pozitivna i negativna.

Globalnu zajednicu, u tehnološkom smislu, posebno je zatalasala „veštačka inteligencija” (*artificial intelligence*)², koja kao pojam nije nova, ali je upravo u ovoj deceniji doživela „eksploziju” među širokom populacijom na planetarnom nivou, naročito posle njihovog bliskog susreta sa „Čet dži-pi-tijem” (*ChatGPT – Chat Generative Pre-trained Transformer*), računarskom alatkom kreiranom tako da simulira konverzaciju kakva postoji između ljudskih bića. Predstavljen je javnosti krajem novembra 2022. godine od strane američke kompanije „Open ej-aj” (*Open AI*)³ i u tom trenutku je izazvao burne i raznolike reakcije, a već danas je samo jedna od alatki, pošto se ubrzano razvija i konkurencija.

I to je, izvesno, tek početak, imajući u vidu značajne promene u svakodnevicu ljudi pod uticajem novih tehnologija koje su poznate od ranije, poput same

² Prema Oksfordskom rečniku (*Oxford English Dictionary*), „veštačka inteligencija” predstavlja „sposobnost računara ili drugih mašina da pokažu ili simuliraju inteligentno ponašanje”, kao i oblast studija koja se bavi time.

³ Povodom prvog rođendana ovog softvera, „Politika” je prenela reči Stele Biderman (*Stella Biderman*), stručnjaka za istraživanje veštačke inteligencije, koja je naglasila da je „Čet dži-pi-ti” bio pravi „proboj u korisničkom iskustvu”, naglašavajući dalje sledeće: „Ranije ste morali da imate neku veštinu da bi dobili nešto upotrebljivo iz *AI* modela. Sada se to promenilo i ‘Čet dži-pi-ti’ je privukao veliku pažnju i pokrenuo diskusiju o tehnologiji.” (Политика, 2023)

neophodnosti prilagođavanja života drugačijem okruženju i toga da je „biti na Mreži postala opsesija, prvo delimično, u zavisnosti od broja dostupnih sati, a potom i permanentno, kako je tehnologija napredovala” (Bajić, 2020: 20), pa nadalje.⁴ Zavisnost ljudi od informacija je sve izraženija, pa se tako i od masmedijskih organizacija očekuje sve veća proizvodnja vesti – i sve brže publikovanje, imajući u vidu nepreglednu konkurenciju, ne jedino međusobnu, već i u vidu drugih kreatora medijskih i sadržaja nalik medijskim, koji nisu deo opsega tradicionalnih medijskih organizacija. U toj trci koriste se razne tehnike i veštine, a značajan upliv u procesu kreiranja i publikovanja sadržaja imaju i nove tehnologije, među njima i produkti veštačke inteligencije. O tom odnosu i, uopšte, medijskoj tranziciji od čoveka kao ključnog faktora ka sve većoj zavisnosti od tehnoloških aspekata biće više govora u nastavku rada.

2. Polazne pretpostavke o ulogama čoveka i mašine

Prvo, gledajući u prošlost, koreni i prapočeci veštačke inteligencije kao ideje mogu da se prepoznaju i kod rodonačelnika „masmediologije” Maršala Makluna (*Marshall McLuhan*), od pre pola veka:

„A danas, posle više od jednog veka električne tehnologije, produžili smo i sami svoj centralni živčani sistem u jednom obuhvatu svetskih razmera, ukidajući i prostor i vreme u odnosu na našu planetu. Brzo se primičemo poslednjoj fazi čovekovih produžetaka – tehnološkom podražavanju svesti, kada će se stvaralački proces saznanja preneti kolektivno i korporativno na čitavo ljudsko društvo, otprilike kao što smo pomoću raznih opštila već produžili svoja čula i živce.” (McLuhan, 1971: 37)

Iako Makluan ovim nagoveštava potonju pojavu i masovnu primenu interneta, ove reči mogu da se primene i na veštačku inteligenciju, kao jedan od sadržaja koji je dobio zamah posredovanjem internetske mreže. Upravo u odrednici „tehnološko podražavanje svesti” Makluan nagoveštava ono što će veštačka inteligencija postati i ono ka čemu će neprekidno težiti. Predviđajući da će taj tehnološki sistem iz daleke budućnosti stvoriti ogromne promene i novine u ljudskom društvu, ovaj autor je postavio i značajno ograničenje toj tehnologiji, u kontekstu

⁴ U skladu sa tim, generacije „digitalnih pridošlica” su morale da se prilagode i ovladaju novim računarskim tehnologijama, dok su novije generacije, poznate kao „digitalni urođenici”, stasavale i stasavaju u digitalnom dobu, pa se njihovo obrazovanje, vaspitanje i socijalizacija odvijaju potpuno u takvom okruženju. O tome je govorio Mark Prenski (*Marc Prensky*), koji je kao „digitalne urođenike” označio generacije kojima je digitalni jezik kompjutera, video igara i interneta kao maternji, za razliku od „digitalnih pridošlica” (Prensky, 2001: 1–2).

odnosa po dobrobit za čovečanstvo: „Da li će taj produžetak svesti, koji oglašivači tako dugo traže za određene proizvode, biti *dobra stvar* – to pitanje podleže iznalaženju jednog širokog rešenja.” (McLuhan, 1971: 37) Relativizujući društvenu ulogu i odgovornost buduće veštačke inteligencije Makluan je u taj kontekst smestio i drugu značajnu „zainteresovanu stranu” – oglašivače, te analogno tome, sve one društvene grupe i interesne grupacije koje od veštačke inteligencije mogu imati koristi. Ovim je stvorio izvesnu enigmju u kojoj se, pored veštačke inteligencije, nalaze i značajni delovi ljudskog društva, ali ta enigma i dileme koju ona nosi i dalje traju. Time je otvoreno pitanje, ali i zadatak, za proučavaoce, istraživače i naučnu zajednicu, koji se na ovom stepenu razvoja veštačke inteligencije nužno moraju fokusirati i na pitanje društvene uloge, posebno društvene odgovornosti i efekata veštačke inteligencije na pojedine delove i totalitet ljudskog društva. U tom kontekstu cela tematika efekata stvaralaštva veštačke inteligencije smešta se upravo u domen normativne etike, sa idejom da se uspostave obrasci kolaboracije čoveka i veštačke inteligencije u najboljem humanističkom ključu.

U samom pristupu analizi potencijala i učinaka generativne veštačke inteligencije potrebno je istaći još jednu važnu činjenicu. Naime, kao i većina usluga ili funkcionalnosti koje su povezane sa softverskim tehnologijama i procesima, veštačka inteligencija se temelji na odnosu čoveka i računara/softvera. U tom odnosu čoveka i mašine stvara se svojevrsni reciprocitet, gde se najpre ljudska iskustva, spoznaje i uvidi pohranjuju u koherentan, ali fluidan virtuelni prostor, a zatim na nivou svojevrsnog „mikrozadatka” svaki odgovor se „izvlači” iz veštačke inteligencije pojedinačnim mikroupitima/promptovima. Takva konstelacija odnosa čovek-mašina saradničke je prirode, u kojoj čovek i dalje ima inicijalnu funkciju. Ova korelacija drži čoveka u stanju subjekta koji pokreće dijalog između mašine i čoveka, onoga koji daje upit i pomoću „prompta” drži komande tog saradničkog procesa. Ova shema odnosa je važna jer se čovek pita, a postavlja se pitanje da li će kroz dalji napredak tehnologije čovek ostati nadređeni pol u ovoj komunikacionoj shemi, odnosno da li će moći i dalje da upravlja i usmerava i sebe i veštačku inteligenciju. Ovo je važno kao polazište, zbog samopoštovanja čovekove vrste pred mašinom i da bi se racionalizovao već narasli strah od nepoznatog koji dolazi sa usponom veštačke inteligencije.

Poput svakog izuma, tako i veštačka inteligencija može imati dvojaku upotrebu – pozitivnu i negativnu. Kada je reč o pozitivnoj, uz adekvatan način korišćenja ljudima može doneti značajnu korist i napredak. Ovde je važno da se

ukaže na različita očekivanja i šanse veštačke inteligencije u domenu društveno-humanističkih nauka i delatnostima nasuprot domenu materijalne proizvodnje dobara i usluga. Proizvodi iz domena kulture, umetnosti, obrazovanja i drugih društvenih delatnosti po svojoj prirodi su suptilnijeg karaktera, a često nisu materijalne prirode. Narativi, materijalni i nematerijalni oblici, boje, auditivni i vizuelni entiteti, mediji i multimedijske tvorevine kategorije su kojima se grade proizvodi savremene kulture i savremenih medija (tradicionalnih i novih). Stoga je važno ukazati na vrlo složenu i slojevitu korelaciju između čoveka i mašine kada se očekuje da će mašina umesto čoveka stvoriti neku kulturnu ili masmedijsku tvorevinu, ili barem pomoći čoveku u tom procesu. Ta kompleksnost, pre svega, podrazumeva jasnu i preciznu čovekovu želju da od mašine dobije traženi sadržaj, ali i da taj zahtev čovek mora da artikulise u vrlo efikasan „prompt” čiji sintaksički i semantički opseg ne sme biti ni preveliki ni premali. Osim mere, čovek mora vrlo pažljivo i kompetentno da nijansira sadržaj upita/prompta kako bi semantički i estetski sadržaj upita/prompta dosegnuo prave procese i resurse veštačke inteligencije iz koje dolazi odgovor u obliku traženog sadržaja/proizvoda. I u ovom slučaju čovek je ključni faktor kreativnog procesa.

3. Mogućnosti u medijskoj produkciji

Proizvodnja sadržaja u savremenim medijima odavno je premeštena sa analognih na digitalne tehnologije, pa se današnje kreiranje, emitovanje i recepcija medijskih sadržaja odvija u visokom stepenu zavisnosti od tehnološkog okruženja. Proces traganja za informacijama i činjenicama, kreiranja, uređivanja i emitovanja raznolikih medijskih sadržaja ne može da se zamisli bez korišćenja sofisticiranih softvera i moćnih računara. Zahvaljujući tome, medijsko tržište i potrošači medijskih sadržaja i programa danas imaju kvantitativno veliku ponudu i obilje raznovrsnih sadržaja.

Implementacija rešenja i mogućnosti koje nude različiti servisi generativne veštačke inteligencije, uz adekvatno korišćenje, može da bude od koristi u medijskoj produkciji. Inovativni softveri iz tog konteksta predstavljaju neku vrstu „interfejsa” koji omogućava i olakšava upotrebu veštačke inteligencije za kreiranje različitih medijskih sadržaja. Programi i aplikacije pretežno su usmereni ka generisanju teksta, grafičkog (ilustracija, fotografija itd) i video sadržaja.⁵

⁵ Od ranije postoje generatori veštačke inteligencije koji prebacuju tekst u fotografije, a tokom 2023. godine otvorene su polemike oko toga gde su granice fotografije i kakva je uloga veštačke inteligencije u svemu tome, odnosno da li

Medijski stvaraoci sada imaju mogućnost, u većoj ili manjoj meri, u svakom od navedenih procesa rada da preuzmu i koriste ono što im generativna veštačka inteligencija isporučuje kao svoj proizvod. U domenu pisanja teksta generativna veštačka inteligencija može da pokaže određene rezultate, pa tako i kao „kopi-rajter” (*copywriter*) i „storiteler” (*storyteller*), ali ne i da potpuno zameni ljude. Uostalom, takvi sadržaji su generisani od strane unetih podataka i informacija, a do novosti, koje su u srži novinarskog poziva, dolazi se kroz šire i raznolike vidove komunikacije i promatranja.

Imajući u vidu rast popularnosti ranije pomenutog „Čet dži-pi-tija”, potom i pojavu „Barda” (*Bard*) od strane „Gugla” (*Google*), može se reći kako ova još uvek rana faza odnosa novinara i veštačke inteligencije ima prividnu „romantičarsku” nijansu, u smislu prikazivanja veštačke inteligencije kao „zanimljivog prijatelja”, koji dosta zna i koji se pita za mišljenje, na način da vrednuje određene pojave i oblasti života i da predviđa dešavanja u budućnosti. Sve to kroz formu više zabavnog nego ozbiljnog sadržaja, pa čak i kroz uklapanje u senzacionalistički narativ i „klikbejt” naslovne blokove.

Tako su se tokom 2023. godine, u primerima medija iz Srbije i okruženja, mogli videti i sledeći naslovi: „Šta bi četbot pitao Vučića da radi intervju sa njim: 10 pitanja za predsednika Srbije” (Danas, 26. januar 2023), „Pitali smo *Chat GPT*, umjetnu inteligenciju koji su mogući scenariji budućnosti Bosne i Hercegovine. Ovo je 5 mogućih scenarija!” (Buka, 1. februar 2023), „Grobari će biti besni: Pitali smo veštačku inteligenciju ko su najbolji fudbaleri Partizana ikad, evo odgovora” (Telegraf, 18. april 2023), „Pitali smo veštačku inteligenciju ko su najbolji igrači Zvezde svih vremena: Delijama se izbor neće svideti” (Telegraf, 18. april 2023), „Pitali smo *Chat GPT* da nam pripremi kviz o Euroviziji! Zna li sve odgovore?” (Večernji list, 12. maj 2023), „Pitali smo *Chat GPT* da izmisli potpuno nov vic i mnogo je glup” (Alo, 17. maj 2023), „PITALI SMO VEŠTAČKU INTELIGENCIJU DA LI ĆE ALKARAS NADMAŠITI ĐOKOVIĆA: Mora da ispuni 3 uslova da bi imao šansu!” (Espresso, 26. jul 2023) i „VEŠTAČKA INTELIGENCIJA ZNA: Pitali smo koja je razlika između cigareta i uređaja koji zagrevaju duvan – evo šta nam je odgovorio *ChatGPT*” (Blic, 16. novembar 2023).

se ravnopravno mogu posmatrati fotografije veštačke inteligencije i one nastale ljudskom rukom ili su to potpuno različiti entiteti (Nanovski, 2023).

Drugi segment je vezan sa generisanje fotografija i ilustracija pomoću veštačke inteligencije, bilo da se od računarskog programa zahteva izrada nove ili adaptacija postojeće ilustracije/fotografije, kao i za manipulaciju video sadržajem, kroz promene forme, stilova i dizajna. Stepenn i obim intervencije/kreativnosti veštačke inteligencije je promenljiv, uz očigledan napredak koji se očekuje u budućnosti.

Posebno područje angažmana resursa i procesa veštačke inteligencije odnosi se na mogućnosti podrške novinarima i redakcijama u istraživačkim i pripremnm radnjama. Naime, pre samog početka pisanja teksta ili izrade audio, vizuelnih ili audio-vizuelnih sadržaja, potrebno je da novinari temeljno istraže teme o kojima izveštavaju i prikupe validan činjenični materijal od koga se sastavlja narativna struktura u određenim formatima. U tom segmentu veštačka inteligencija može da olakša posao jer se tu dolazi do osnovnog što radi – pruža direktne podatke. Naravno, ovde je reč o činjenicama i informacijama koje su „statične” prirode, odnosno koje su već pohranjene negde na mrežama i u bazama podataka. Informacije o pojavama, događajima i osobama, kao i činjenice o događajima koji su se upravo dogodili, neće biti dostupne veštačkoj inteligenciji sve dok neko ne zabeleži informacije o njima i pohrani ih na onlajn mesto dostupno algoritmima veštačke inteligencije.

Uz generisanje teksta, kreiranje vizuelnog sadržaja i pristup bazama podataka i znanju, veštačka inteligencija može imati ulogu i u kreiranju brojnih audio, vizuelnih i audio-vizuelnih formi, obrazaca i shema koje danas koriste televizija, radio i novine, bez obzira da li se radi o potrebi kreiranja vizuelnog identiteta časopisa, stvaranju elemenata vizuelnog identiteta televizijske serije ili o audio obrascima radijskog programa. Sama izrada vizuelnih rešenja, elemenata i proizvoda grafičkog dizajna nije novost u svetu medija, a ovde je reč o svojevrsnoj adaptaciji tih praksi novim onlajn alatima.

Takođe, veštačka inteligencija bi potencijalno mogla da postane toliko razvijena da utiče i na procese u nizu drugih segmenata poslova koji se obavljaju u redakcijama i medijskim kućama, pa tako i na one koji nisu kreativno-novinarske ili stvaralačke prirode. Reč je uglavnom o poslovima organizacije, upravljanja i vođenja samih redakcija, medijskih kuća, poput poslova iz oblasti administracije, finansija, promocije, marketinga, ljudskih resursa i drugog.

Govoreći kroz konkretne primere, Tanjug je sredinom 2023. godine preneo informaciju da „nemački tabloid Bild, najprodavaniji dnevni list u Evropi,

planira da određene urednike zameni veštačkom inteligencijom (AI), u sklopu programa uštede 100 miliona evra”, uz citiranu poruku iz e-pisma izdavača i vlasnika da „uloga ‘urednika, zamenika urednika, radnika za proizvodnju štampe, lektora i urednika fotografije neće više postojati u današnjem obliku’”. Takođe, u istoj vesti se navodi da je „portal Baz fid ove godine objavio da namerava da koristi AI kako bi poboljšao sadržaj, dok Dejli miror i Dejli ekspres takođe razmatraju mogućnost korišćenja veštačke inteligencije” (Tanjug, 2023).

Na ovdašnjim prostorima veštačka inteligencija se praktično primenjuje za sumiranje dokumenata, posebno velikih, testiranje naslova i drugo (N1, 2023). Korak dalje u analizi na kom stepenu razvoja je veštačka inteligencija u ovom trenutku, kada je reč o upotrebi u novinarstvu i medijima, otišao je časopis „Poljoprivrednik”, koji je objavio posebno izdanje – „AI Poljoprivrednik”, gde je uređivanje prepušteno veštačkoj inteligenciji. U zaključcima iz te redakcije, istaknuto je da svakako može da bude od pomoći, u pretraživanju i kucanju, da može da se dobije i gotov sadržaj, ali da su to, konkretno u primeru ovog izdanja, „opšti tekstovi na određenu temu” i da se nije išlo dalje od toga, u detalje. Zaključak je da veštačka inteligencija ne može da zameni prave novinare, da odgovori koji su dobijeni jesu tačni, ali da je to nešto što su već dobro znali i o čemu su pisali ranije, odnosno da nema informacija koje su potpuno nove (Marković, 2023). Shodno tome, u nastavku će više reči biti o ograničenjima i drugim pitanjima koja se postavljaju u vezi razvoja i korišćenja veštačke inteligencije.

4. Ograničenja, etički i drugi izazovi

Kada se analiziraju ograničenja koja se nalaze između čoveka i veštačke inteligencije, potrebno je uključiti jedan od uvida Leva Manoviča (*Lev Manovich*), koji govori o odnosu baze podataka i narativa i mogućnosti smislenog sadejstva ta dva fenomena.

„Kao kulturni oblik, baza podataka predstavlja svet kao spisak stavki i odbija da uvede neki red u taj spisak. Nasuprot tome, narativ stvara putanju uzroka i posledica od naizgled nesređenih stavki (događaja). Prema tome, baza podataka i narativ prirodni su neprijatelji. Nadmećući se za istu teritoriju ljudske kulture, svaki od njih zahteva za sebe isključivo pravo unošenja smisla u svet.” (Manović, 2015: 269)

Veštačka inteligencija se fundamentalno zasniva na korišćenju podataka iz najšireg spektra baza podataka da bi potom preuzete podatke procesuirala u svojevrzne „iskaze” koji poseduju smisao. Na taj smisao se ukazuje u sadržaju svakog pojedinačnog upita/prompta koji čovek postavlja pred sistem veštačke inteligencije i ukoliko je smisao veći i svrsishodniji zadatak veštačke inteligencije će biti uspešnije obavljen. Takođe, svaki smislen odgovor veštačke inteligencije čovek dobija u formi svojevrsnog narativa koji može biti u različitim formama. Dakle, veštačka inteligencija ima zadatak da iz sadržine baza podataka stvori narativne forme. Međutim, u kontekstu Manovićeve ideje o antagonizmu baze podataka i narativa, može da se konstatuje da veštačka inteligencija relativno uspešno uspeva da premosti taj antagonizam, ali da nesavršenost i sve vrste manjkavosti narativa stvorenih od strane veštačke inteligencije dolaze upravo iz pomenutog antagonizma. Manovićeve sugestije u tom pravcu korisna je za razmatranja dometa veštačke inteligencije, jer značajno ograničava i podiže stepen opreznosti u pogledu očekivanja koja se zasnivaju prema sposobnosti i mogućnostima veštačke inteligencije.

Kada je reč o primeni u medijskim profesijama, odnosima s javnošću i marketinškim komunikacijama, među ograničenjima su ona koja se mogu podeliti u dve grupe: unutrašnja sistemska nesavršenost (ograničenja unutar mašine) i spoljašnja socio-ekonomska nedovoljnost (ograničenja unutar čoveka/društva).

Unutrašnja ili sistemska nesavršenost koncepta i tehnologije veštačke inteligencije može da se sagleda kao skup nekoliko najproblematičnijih pojava koje vode poreklo od nesavršenosti sistema samog po sebi. One su internalističke prirode i postoje u priličnoj meri izvan čoveka i direktnog domašaja čovekovih mogućnosti, a unutar samog tehnološkog i podatkovnog korpusa veštačke inteligencije.

Jezičko-stilska nekoherentnost narativa je najčešća anomalija koja se javlja, a koju generiše veštačka inteligencija unutar same sebe bez učešća čoveka. Bez obzira da li su te narativne forme tekstualne, vizuelne ili auditivne prirode, često su opterećene jezičkim i stilskim nepravilnostima, nedoslednostima i greškama. Narativ je često morfo-lingvistički nedosledan, nepravilan, a zna da bude i besmislen, dok je u domenu audio i vizuelnog narativa prezasićen, pa tako i opterećen visokim nivoom redundanse. Gramatika i semantika narativa u svim formama nije na optimalnom nivou, odnosno potrebno je još mnogo poboljšanja.

Ograničenost zasnivanja semioze relativizuje istinitost i dovodi u pitanje objektivnost informacija i iskaza koji se nalaze u narativima veštačke inteligencije. Problematicnost uspostavljanja semioze je visoka jer generativna veštačka inteligencija, kao autohton fenomen (ne i subjekat), nema precizno mesto i određenje unutar klasične semantičke sheme „*Designatum* – Nosilac znaka – Interpretant – Interpretator” (Radojković i Đorđević, 2005: 51). Otuda svaki narativ veštačke inteligencije obavezno mora da se podvrgne detaljnoj proveri činjenica i informativne građe. Nepreciznost u iskazu, preterana i nesuvisla uopštavanja u naracijama i leksičkim i sintaksičkim konstrukcijama spadaju među odstupanja u ovom domenu.

Spoljašnja socio-ekonomska nedovoljnost veštačke inteligencije odnosi se na skup pojava koje se nalaze izvan tehnološkog sistema veštačke inteligencije i tiču se načina na koji čovek, na jednoj strani, postupa prema veštačkoj inteligenciji i njenim proizvodima i resursima, ali i kako čovek, na drugoj strani, koristi veštačku inteligenciju i njene proizvode u najširem društvenom i ekonomskom kontekstu.

Jedno od osnovnih pitanja, socio-ekonomske prirode, tiče se zasnivanja etičkih normi, uspostavljanja sistema odgovornosti i samoregulacije u procesu kolaboracije čoveka i veštačke inteligencije. Ovde je posebno važno da se sistemi odgovornosti zasniju i u odnosu na proizvode zajedničkog rada čoveka i veštačke inteligencije, kako bi se jasno uspostavila linija odgovornosti čoveka i/ili mašine za kvalitet i verodostojnost generisanog proizvoda. Zasnivanje specifične vrste medijske etike za proizvodnju sadržaja u sadejstvu čoveka i veštačke inteligencije mora decidno da pojasni i utvrdi kako i koliko čovek biva odgovoran, ali i kako i gde zasnovati odgovornost za sadržaj koji je generisala veštačka inteligencija. Gde postoji neka vrsta „kolaborativne logike” i partnerstva u stvaranju sadržaja mora postojati i odgovornost za taj sadržaj koju dele strane koje sarađuju. Ovde je osnovna dilema oko toga ko će biti pozvan na odgovornost za izvorni i autentični proizvod veštačke inteligencije, jer odgovornost veštačke inteligencije može da se utvrdi, ali ona ne može biti pozvana na odgovornost niti procesuirana ili sankcionisana – „*AI* traži sopstvenu etiku koja odražava ne samo prirodu tehnologije, već i izazove koje ona postavlja” (Kissinger, Schmidt & Huttenlocher, 2022: 217). Pitanje odgovornosti za sadržaje koje generiše veštačka inteligencija u ovom slučaju ostaje od prioritnog značaja, a do tada sve što bi medijski delatnici mogli da

učine jeste da povedu računa o tome šta im veštačka inteligencija piše i kakve konsekvence mogu da se jave.

Pored zasnivanja normativne etike u odnosu na proces stvaranja i diseminacije proizvoda veštačke inteligencije, otvoreno je i pitanje intelektualne svojine, autorskih moralnih i imovinskih prava. Za sve produkte ljudskog rada autorska prava uživaju autori, ali kome (i u kom obimu) pripadaju autorska prava nad tvorevinama veštačke inteligencije? Autorska moralna prava mogu se regulisati jednostavnim, ali odgovarajućim navođenjem autorstva, tako da svaki proizvod veštačke inteligencije prilikom objavljivanja mora da se potpiše kako bi publika jasno mogla da vidi da je taj proizvod generisan od strane veštačke inteligencije. To bi u moralnom smislu bilo dovoljno i postojala bi jasna granica između rezultata rada čoveka i veštačke inteligencije. Međutim, s obzirom na to da se zna da kvalitet i sadržina generisanog teksta ili vizuelnog materijala u velikoj meri zavise od kvaliteta upita/prompta koji čovek zadaje veštačkoj inteligenciji, u potpis tvorevina veštačke inteligencije bi tako trebalo da se implementira i čovek. Na taj način i potpis postaje kao i samo delo – dualan, što je jedina ispravna mogućnost. Takođe, ostaje pitanje i od kojih podataka i informacija je putem upita kroz alate veštačke inteligencije kreiran sadržaj, odnosno pitanja autorskih i drugih prava na korišćenje tih sadržaja koji su poslužili kao građa za novi proizvod.

U domenu autorskih prava ostaje otvoreno pitanje i da li se za tvorevine veštačke inteligencije može ustanoviti neka vrsta autorskih imovinskih prava, odnosno da li proizvode veštačke inteligencije treba da plati onaj ko ih koristi? Ako se takva obaveza zasnuje, ko bi imao pravo na taj novac? „Davanje autorskih prava osobi koja je omogućila rad veštačke inteligencije čini se najrazumnijim pristupom, a britanski model izgleda najefikasniji. Takav pristup će obezbediti da kompanije nastave da ulažu u tehnologiju, sigurne u saznanju da će dobiti povraćaj svojih ulaganja.” (Gaudamuz, 2017: 1) U tom pravcu moguća je analogija sa već postojećim idejama u globalnoj informatičkoj javnosti i o tome da se produkti veštačke inteligencije mogu smatrati opštim dobrom, što otvara prostor za monetizaciju itd. Uz sve pomenuto ostaje i pitanje da li će medijskim stvaraocima biti pojeftinjen proizvodni proces ili će dosadašnje plate zaposlenima biti zamenjene porezom na korišćenje veštačke inteligencije.

Poput svake tehnološke revolucije i ekspanzija veštačke inteligencije donosi strahove u pogledu očuvanja postojećih poslova i mogućnosti da veliki broj lju-

di zaposlenih ne samo u medijima ostane bez posla. Postoje glasovi koji govore o preraspodeli, što bi značilo da bi ukidanje nekih starih bilo praćeno istovremenim stvaranjem nekih novih poslova i profesija. U tom pravcu bi bilo neophodno zasnivanje odgovarajućih i sadržajnih kurikuluma za školovanje koje podrazumeva nove profesije i radnu snagu koja bi bila zaposlena u „industriji” koja za ključni pojam ima veštačku inteligenciju. Prema Manuelu Kastelsu (*Manuel Castells*), „u ovom prostoru tokova ima mesta i za radnike, a opipljivog posla ima u izobilju”, pa tako „nasuprot apokaliptičkim proročanstvima iz pojednostavljenih analiza, danas ima više radnih mesta, veći je procenat zaposlenih u radnom dobu nego u bilo kom trenutku u istoriji” (Kastels, 2018: 648). Kako bi sve to moglo da izgleda u budućnosti opet zavisi od čoveka, odnosno zajednice uopšteno i sposobnosti da se na način koji podrazumeva dobrobit društva usmeri tehnološki razvoj.

5. Zaključna razmatranja

Upotreba alata generativne veštačke inteligencije u medijskoj produkciji, ali i ostalim srodnim profesijama, može doneti značajne koristi u procesu prikupljanja podataka, obrade i provere činjenične građe, tehničkog doterivanja teksta (što se već i čini kroz provere gramatike i pravopisa, kao i prevode), kreiranja naslovnih blokova i u drugim segmentima. Na te načine može da se skрати proces rada i da bude od pomoći u svakodnevnicima, odnosno hroničnom nedostatku vremena, svojstvenom novinarskom pozivu, kako bi vest bila što svežija, aktuelnija. Uostalom, može i da pomogne u generisanju i promociji na društvenim mrežama prethodno kreiranih autentičnih novinarskih sadržaja. I nema sumnje da će ti alati biti sve napredniji,⁶ samim tim moguće i pouzdani, s tim što uvek treba imati u vidu da je iza svega ljudski input, odnosno da (bar za sada, a i sama pomisao da postoji mogućnost drugačijeg scenarija budi različite misli i dileme) veštačka inteligencija nije kreator nečeg potpuno novog, već obrađenog na osnovu dostupnog. Naravno, zato je bitno da sa takvom spoznajom i medijske redakcije upotrebljavaju ove mogućnosti profesionalno, odgovorno. Veštačka inteligencija je tu, neće nestati, tendencije idu ka tome da će postati deo svakodnevice, pa čak i „prirodno okruženje” za neke buduće ge-

⁶ Jedna od vesti, kada je reč o napretku veštačke inteligencije, imala je sledeći naslov: „*ChatGPT* je prošao intervju za ‘*Level 3*’ programera za *Google*: DA JE ČOVEK ZARAĐIVAO BI 183.000 DOLARA GODIŠNJE” (Jelovac, 2023).

neracije na globalnom nivou, samo je pitanje kako će biti uobličena, regulisana, za dobrobit zajednice.

I tu se dolazi do različitih pitanja oko same tehnologije, načina na koji se jedni podaci favorizuju u odnosu na druge u procesu kreiranja informacije, samim tim i postavljanja određene agende u smislu načina na koji se razmišlja i piše o određenoj temi posle upita od strane čoveka.⁷ Takođe, to je povezano i sa pitanjima vlasništva softvera i regulative pod koju potpada kako bi se smanjila mogućnost zloupotrebe, a što sve poziva na veliki oprez posle eventualne početne ushićenosti zbog novog „asistenta” u redakciji. Pitanja su i u vezi toga ko kontroliše podatke, same bezbednosti i komunikacionog suverentiteta određenog podneblja, da li će informaciono bogatija i tehnološki razvijenija društva imati prednost i moći i na taj način da šire „meku moć”, pa do toga ko uopšte proverava tekstove, odnosno da li bi eventualno predavanje uredničke uloge u ruke veštačke inteligencije, samim tim i odgovornosti, bilo korak napred ili korak nazad u evoluciji medija. Zatim, tu su i pitanja autorskih i srodnih prava, odnosno kako je regulisano korišćenje resursa iz kojih veštačka inteligencija crpi mogućnosti za kreiranje sadržaja. U svakom slučaju, neophodno je zadržati humanistički pogled, gde izuzetno značajnu ulogu imaju istraživanja iz oblasti društvenih nauka. Potrebno je razumeti nove tehnologije, nikako se samo prepuštiti, kao i formirati kvalitetan regulatorni okvir i ojačati medijsku pismenost čitalaca, gledalaca i slušalaca, odnosno korisnika.

Tako je, tokom 2023. godine, reagovala i Evropska federacija novinara (*European Federation of Journalists – EFJ*), koja je upozorila da se veštačka inteligencija sve češće koristi kako bi se proizvodili obmanjujući vizuelni i tekstualni sadržaji, sa ciljem širenja dezinformacija koje bi uticale na javno mnjenje, naglašavajući da „dezinformacije generisane veštačkom inteligencijom daju sve više razloga za zabrinutost, posebno u doba opšteg nepoverenja u vesti” i da je zato neophodno još snažnije razvijati medijsku pismenost (Vreme, 2023). Uostalom, pojave poput „dipfejk” (*deepfake*) tehnologije, putem koje se manipuliše audio-vizuelnim medijskim sadržajem, predstavljaju opasnosti jer zloupotrebom šira javnost lako može da se zavara, a određene ličnosti i pojave da se predstave u kontekstu koji ne postoji u stvarnosti.

⁷ Krajem 2023, Rojters (*Reuters*) je pitao „Čet dži-pi-ti” i „Bard” koje su najvažnije vesti godine, a zaključak je da „odgovori pokazuju moć veštačke inteligencije, ali i načine na koje ona još uvek zaostaje, u ovom slučaju i u pogledu Rojtersovih uredničkih standarda i u poređenju sa ljudskim urednicima” (Reuters, 2023).

I dok tehnološke kompanije razvijaju rešenja za unapređenje veštačke inteligencije, koja bi tako u budućnosti mogla čak i da preuzme mesto novinara, pojedine medijske organizacije pokušavaju već sada da deluju preventivno kako bi se zaštitili od potencijalnih zloupotreba koje bi mogle da im unište reputaciju. Institut „Pointer” (*Poynter Institute*) je pozvao medijske organizacije da naprave standarde za korišćenje veštačke inteligencije, sa čim bi bili upoznati i čitaoci, slušaoci i gledaoci, odnosno korisnici, dok je Asošiejted pres (*Associated Press – AP*) objavio smernice o veštačkoj inteligenciji, ističući kako ona ne može da se koristi za kreiranje sadržaja i slika za objavljivanje u servisima vesti, ujedno pozivajući zaposlene da se upoznaju sa tom tehnologijom (Beta, 2023).

Kada je reč o novinarskom esnafu, doneta je Pariska povelja o upotrebi alata veštačke inteligencije u medijima, koja „pre svega podržava pravo na informisanje, nezavisno novinarstvo i obavezuje se na pouzdane vesti u eri novih tehnologija” (Apro, 2023). Takođe, „naglašava se i da sistemi veštačke inteligencije svakako mogu pomoći medijima, ali isključivo ako se koriste transparentno, pošteno i odgovorno”, što je moguće „u uređivačkom okruženju koje čvrsto podržava novinarsku etiku” (Apro, 2023). Sama povelja se sastoji iz deset tačaka: 1. Novinarska etika usmerava medije i novinare kako da koriste tehnologiju; 2. Mediji daju prioritet ljudima; 3. Sistemi veštačke inteligencije koji se koriste u novinarstvu prethodno prolaze kroz nezavisnu procenu; 4. Mediji su uvek odgovorni za sadržaj koji objavljuju; 5. Mediji su transparentni u upotrebi veštačke inteligencije; 6. Mediji obezbeđuju informacije o poreklu i mogućnost praćenja promene sadržaja; 7. Novinarstvo povlači jasnu granicu između autentičnog i sintetičkog sadržaja; 8. Personalizacija i preporuke podržavaju raznolikost i integritet informacija; 9. Novinari, mediji i organizacije za podršku novinarstvu uključuju se u upravljanje veštačke inteligencije; 10. Novinarstvo ne odstupa od svojih etičkih i ekonomskih temelja u saradnji s vlasnicima sistema veštačke inteligencije.

Dakle, poput ranijih inovacija u informaciono-komunikacionim tehnologijama i ova inovacija može da ima značajne koristi za društvo, ali se istovremeno javljaju i izazovi, mogući problemi i opasnosti. Ipak, „internet i šira digitalna revolucija nisu neumoljivo determinisani tehnologijom: oni se oblikuju na način kako društvo odluči da ih razvija. Srazmerno, smer njihovog razvoja koji odaberemo oblikovaće nas i naše društvo, verovatno drastično.” (Mekčejsni, 2015: 277) U tom smislu, neophodno je da praksa korišćenja generativne veštačke

inteligencije dobije svojevrstne oblike normativizacije, odnosno da se pažljivo promatra i kroz određene propise na adekvatan način deluje za dobrobit društva kada je reč o svemu onome što stvara čovek u saradnji sa veštačkom inteligencijom. Neophodno je da korišćenje veštačke inteligencije dobije određeni zaokruženi normativni okvir ne samo zbog potencijalne opasnosti da veštačka inteligencija nadvlada čoveka, već i zbog uspostavljanja reda u jednu novu ljudsku praksu koja svojim potencijalima i kapacitetima nadmašuje prethodne, pa samim tim su izuzetno bitni načini na koje se razvija.

Inovacije su, sa jedne strane, kroz istoriju uglavnom imale primarnu ulogu u olakšavanju svakodnevne ljudi i rešavanju problema. Nasuprot tome, često se ističu i mogućnosti zloupotrebe i neadekvatnog korišćenja, pa i ljudski strah od nepoznatog kao snažan otpor napretku. Zato bi ovde moglo da bude adekvatno podsećanje na mudrost o „dobrom slugi i lošem gospodaru”. Isto je i sa tehnološkim inovacijama i otkrićima, koje mogu postati loše ukoliko se pogrešno pristupa i neadekvatno koriste, pa je tako i sa veštačkom inteligencijom. Dakle, neophodna je pravilna upotreba, zasnovana na izvornim humanističkim vrednostima, usmerenim prema ispunjavanju individualnih i društvenih potreba na etičan način.

Ukoliko normativizacija i standardizacija kolaboracije čoveka i veštačke inteligencije izostane, ili je ne bude dovoljno, aktuelizovaće se antropološke strepnje o tome „šta će biti s društvom, politikom i svakodnevnom životom kada nas nesvesni, ali visokointeligentni algoritmi budu poznavali bolje nego što sami poznajemo sebe” (Harari, 2018: 487). Izvesni primenljivi oblici globalne normativizacije i standardizacije korišćenja veštačke inteligencije su neophodni što pre, a prvi okvir na nivou Evropske unije (*Artificial intelligence act*) ima jasnu nameru da reguliše razvoj i primenu, odnosno da ograniči sve one servise veštačke inteligencije koji funkcionišu na neprihvatljiv način po ljude na tom području.

Literatura

Apro, D. (10.11.2023). Doneta Pariska povelja o upotrebi alata veštačke inteligencije u medijima: Odgovornost je na ljudima, a ne na tehnologiji. *Cenzolovka*. URL: <https://www.cenzolovka.rs/mediologija/doneta-pariska-povelja-o-upotrebi-alata-vestacke-inteligencije-u-medijima-odgovornost-je-na-ljudima-a-ne-na-tehnologiji>. Posećeno: 14.11.2023.

- Artificial Intelligence Act. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698792/EPRS_BRI\(2021\)698792_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698792/EPRS_BRI(2021)698792_EN.pdf). Posećeno: 22.11.2023.
- Beta (17.08.2023). AP: Veštačka inteligencija se ne može koristiti za kreiranje teksta i slika u servisima vesti. *Danas*. URL: <https://www.danas.rs/svet/ap-vestacka-inteligencija-se-ne-moze-koristiti-za-kreiranje-teksta-i-slika-u-servisima-vesti>. Posećeno: 15.11.2023.
- Guadamuz, A. (2017). *Artificial intelligence and copyright*. URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html. Posećeno: 18.11.2023.
- Harari, J. N. (2018). *Homo deus: Kratka istorija sutrašnjice*. Beograd: Laguna.
- Jelovac, A. (11.02.2023). ChatGPT je prošao intervju za "Level 3" programera za Google: DA JE ČOVEK ZARAĐIVAO BI 183.000 DOLARA GODIŠNJE. *Blic*. URL: <https://www.blic.rs/biznis/tehnologija/chatgpt-je-prosao-intervju-za-level-3-programera-za-google-da-je-covek-zaradjivao-bi/jr8r2d3>. Posećeno: 12.11.2023.
- Kastels, M. (2018). *Uspom umreženog društva*. Beograd: Službeni glasnik.
- Kissinger, H., Schmidt, E. & Huttenlocher, D. (2022). *The Age of AI: And Our Human Future*. London: John Murray Publishers.
- Manović, L. (2015). *Jezik novih medija*. Beograd: Clio.
- Marković, R. (17.10.2023). Srbija dobila prvi magazin koji je napravila veštačka inteligencija: Pogledajte kako su kompjuteri "zamenili" novinare. *24Sedam*. URL: <https://24sedam.rs/drustvo/vesti/251659/magazin-poljoprivrednik-napravila-vestacka-inteligencija/vest>. Posećeno: 14.11.2023.
- McLuhan, M. (1971). *Poznavanje opštita – čovekovih produžetaka*. Beograd: Prosveta.
- Mekčejnski, R. (2015). *Digitalna isključenost*. Beograd: Fakultet za medije i komunikacije.
- N1 (28.10.2023). Koliko mediji u Srbiji koriste AI i šta čitate što napravi veštačka inteligencija. <https://n1info.rs/vesti/mediji-u-srbiji-koliko-koriste-ai>. Posećeno: 12.11.2023.
- Nanovski, L. (19.04.2023). Fotografija nastala uz pomoć veštačke inteligencije pokrenula buru: "Nešto u vezi s ovim kao da nije u redu, zar ne?". *Euronews Srbija*. URL: <https://www.euronews.rs/evropa/vesti/84840/fotografija-nast>

- ala-uz-pomoc-vestacke-inteligencije-pokrenula-buru-nesto-u-vezi-s-ovim-kao-da-nije-u-redu-zar-ne/vest. Posećeno: 14.11.2023.
- Oxford English Dictionary. Artificial intelligence. URL: https://www.oed.com/dictionary/artificial-intelligence_n. Posećeno: 14.11.2023.
- Pitali smo Chat GPT da izmisli potpuno nov vic i mnogo je glup (17.05.2023). *Alo*. URL: <https://www.alo.rs/razonoda/zanimljivosti/760449/vic-dana-za-sredu-17-maj/vest>. Posećeno: 14.11.2023.
- Pitali smo Chat GPT, umjetnu inteligenciju koji su mogući scenariji budućnosti Bosne i Hercegovine. Ovo je 5 mogućih scenarija! (01.02.2023). *Buka*. URL: <https://6yka.com/bih/pitali-smo-chat-gpt-umjetnu-inteligenciju-koji-su-moguci-scenariji-buducnosti-bosne-i-hercegovine-evo-odgovora>. Posećeno: 14.11.2023.
- PITALI SMO VEŠTAČKU INTELIGENCIJU DA LI ĆE ALKARAS NADMAŠITI ĐOKOVIĆA: Mora da ispuni 3 uslova da bi imao šansu! (26. jul 2023). *Espresso*. URL: <https://www.espresso.co.rs/sport/tenis/1333077/djokovic-alkaras-goat-vestacka-inteligencija>. Posećeno: 14.11.2023.
- Prensky, M. (2001). *Digital natives, digital immigrants*. URL: <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>. Posećeno: 16.11.2023.
- Radojković, M. i Đorđević, T. (2005). *Osnove komunikologije*. Beograd: Fakultet političkih nauka; Čigoja štampa.
- Reuters (04.12.2023). Reutersova godišnja analiza: "Meci i listići" će oblikovati 2024. *Glas Amerike*. URL: <https://ba.voanews.com/a/umjetna-inteligencija-2023/7383745.html>. Posećeno: 06.12.2023.
- Šta bi četbot pitao Vučića da radi intervju sa njim: 10 pitanja za predsednika Srbije (26.01.2023). *Danas*. URL: <https://www.danas.rs/vesti/politika/chatgpt-intervju-10-pitanja-za-predsednika-srbije-vucica>. Posećeno: 14.11.2023.
- Tanjug (21.06.2023). Nemački tabloid "Bild" zamenjuje deo urednika veštačkom inteligencijom. URL: <https://www.tanjug.rs/zanimljivosti/vesti/37128/nemacki-tabloid-bild-zamenjuje-deo-urednika-vestackom-inteligencijom/vest>. Posećeno: 25.10.2023.
- Telegraf (18.04.2023). Grobari će biti besni: Pitali smo veštačku inteligenciju ko su najbolji fudbaleri Partizana ikad, evo odgovora. URL: <https://www>.

telegraf.rs/sport/fudbal/3664132-pitali-smo-vestacku-inteligenciju-ko-su-najbolji-fudbaleri-partizana. Posećeno: 14.11.2023.

Telegraf (18.04.2023). Pitali smo veštačku inteligenciju ko su najbolji igrači Zvezde svih vremena: Delijama se izbor neće svideti. URL: <https://www.telegraf.rs/sport/fudbal/3664103-pitali-smo-vestacku-inteligenciju-ko-su-najbolji-igraci-zvezde-svih-vremena-delijama-se-izbor-nece-svideti>. Posećeno: 14.11.2023.

Tomić, B. (2017). Nove medijske tehnologije i reformski procesi masmedija. *Politeia*, god. 7, br. 13, 72–83. DOI: 10.5937/pol1713072T.

Večernji list (12.05.2023). Pitali smo Chat GPT da nam pripremi kviz o Euroviziji! Zna li sve odgovore?. URL: <https://www.vecernji.hr/showbiz/pitali-smo-chat-gpt-da-nam-pripremi-kviz-o-euroviziji-zna-li-sve-odgovore-1679581>. Posećeno: 14.11.2023.

VEŠTAČKA INTELIGENCIJA ZNA: Pitali smo koja je razlika između cigareta i uređaja koji zagrevaju duvan – evo šta nam je odgovorio ChatGPT (16.11.2023). *Blic*. URL: <https://www.blic.rs/slobodno-vreme/vestacka-inteligencija-zna-pitali-smo-koja-je-razlika-izmedu-cigareta-i-uredaja-koji/nbre4bc>. Posećeno: 18.11.2023.

Vreme (18.08.2023). Novinari zabrinuti: Kakav će uticaj veštačka inteligencija imati na društvo?. URL: <https://www.vreme.com/vesti/novinari-zabrinuti-kakav-ce-uticaj-vestacka-inteligencija-imati-na-drustvo>. Posećeno: 22.11.2023.

Бајић, П. (2020). Теоријски и практични аспекти комуникационе теорије моћи у глобалном умреженом друштву. *Спорт и бизнис*, год. 6, бр. 6, 19–25.

Политика (30.11.2023). Систем вештачке интелигенције Чет Џи-Пи-Ти слави први рођендан. URL: <https://www.politika.rs/scc/clanak/587117/Sistem-vestacke-inteligencije-Cet-Dzi-Pi-Ti-slavi-prvi-rodendan>. Посећено: 02.12.2023.

Boban Tomić
Faculty of Communication, Belgrade

Predrag Đ. Bajić
University Union – Nikola Tesla, Faculty of Sport

ARTIFICIAL INTELLIGENCE, MEDIA AND JOURNALISM: BETWEEN A GOOD SERVANT AND A BAD MASTER

Abstract: *The increasingly rapid development of tools and capabilities provided by generative artificial intelligence is influencing media and journalistic practices, with tendencies towards a drastic transformation of media structures, and even entire media ecosystems. The use of generative artificial intelligence tools in media production, as well as in other related professions, can bring significant benefits to the process of data collection, processing, fact-checking, technical refinement of text, creating headline blocks, and other segments. It can also assist in generating and promoting pre-created authentic journalistic content on social media. However, it is crucial to always keep in mind that behind everything is human input, meaning that artificial intelligence is not the creator of something entirely new but a processor based on available data and information previously stored by humans in online systems, emphasizing the ongoing essential role of humans in these processes. On the other hand, there are limitations and potential dangers concerning the infinite possibilities of misuse of artificial intelligence, necessitating a more thorough regulatory framework to govern this area. This is not only due to the potential danger of artificial intelligence surpassing humans but generally to establish order in a new human practice that exceeds previous potentials and capacities. Therefore, it is necessary to address ethical, regulatory, and self-regulatory issues, as well as media literacy.*

Keywords: *artificial intelligence, new technologies, communicology, media, journalism, media ethics, intellectual property, media literacy.*